

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנתם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

תזריע-מצורע

(חלק כב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלש לבריאה

שנת הקהל

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת תזריע-מצורע, כה נסן — א' אייר, ה'תשפ"ג (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2023
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

תזריע-מצורע

70

לאחר הפתיחה הכללית, וידבר ה' גו' לאמר, אלא שבה פתחות כמה מפרשיות התורה, ואין זה שם מיוחד [לפרשה], כי אם „תזריע” שמה⁹].

ודרוש ביאור בנדון דידן – מהי שייכות התיבה (השם) „תזריע” לפרשה בכללותה¹⁰, שתוכנה, רובה ככולה, ענין הנגעים?

יתירה מזו: לא זו בלבד שלתיבה „תזריע” אין כל שייכות לענין הנגעים, אלא שלכאורה הם ענינים הפכיים: „תזריע” מורה על ענין המביא הולדה חדשה וחיים חדשים, כמפורש בפרשתנו: „אשה כי תזריע וילדה גו”;¹¹ משא”כ הנגעים, הרי עליהם נאמר „מצורע חשוב כמת”¹², והפירוש בזה¹², שאין זה (רק) מצד טומאת המצורע¹³, אלא המצורע עצמו חשוב כמת¹⁴.

71 גם אינו מובן בנוגע ל„מצורע” כשם הפרשה: בפרשת מצורע אין מדובר

א. פרשיות תזריע מצורע, לפי קביעות רוב השנים (כל השנים הפשוטות), הן מחוברות¹. והקשר והשייכות שבין ב' פרשיות אלו מובנים בפשטות – לא רק מפני שבשתיהן מדובר על נגעים (בפרשת תזריע – על נגעי אדם² ונגעי בגדים³ ובפרשת מצורע – על נגעי בתים⁴), אלא יתירה מזו: פ' מצורע היא סיום וחותם פ' תזריע; דיני המצורע המבוארים בפ' תזריע, סיומם – „תורת המצורע ביום טהרתו” – בפ' מצורע⁵.

אבל צריך ביאור בנוגע לשמות הפרשיות: כפי שכבר נתבאר כמה וכמה פעמים⁶, שמות הפרשיות אינם סימן בעלמא, תיבה מהתחלת הפרשה המשמשת רק כדי להבדיל פרשה אחת מחברתה, אלא כל שם כולל ומבטא (ככל ה„שמות שנקראים בהם בלשון הקודש”⁷) את נקודת התוכן של הפרשה.

[וכמודגש גם בפרשת תזריע, שלפי מנהג ישראל אין היא נקראת „אשה”⁸ (אע”פ שזו התיבה הראשונה בה –

(9) כבמג”א א”ח סתכ”ח. וברמב”ם (סו”ס אהבה) בסדר תפילות שלו בסופו (ועוד) „אשה כי תזריע”. וראה לקו”ש שם ע’ 146 הערה 6 עד”ז בכמה סדרות.

(10) ראה לקו”ש ח”ז ע’ 74 ואילך הענין המיוחד שבשם „תזריע” (וראה לקו”ש ח”ז ע’ 148-9 וע’ 155). אבל לא נתבארה שם השייכות לתוכן ענין הנגעים כי אם „תורת האדם” בכלל.

(11) נדרים סד, ב.
(12) ראה חדא”ג מהרש”א נדרים שם.
(13) ראה ספרי ורש”י בהעלותך יב, יב.
(14) ועד”ז י”ל גם בהא דאמרינן מצורע איתקש למת – ראה יבמות קג, ב. רמב”ם הל’ טומאת צרעת פי”ג הי”ד. ואכ”מ.

(1) ראה לוחות העיבור שבטור א”ח אחרי הל’ ר”ח ובעתים לבינה מאמר טו.
(2) יג, ב ואילך.
(3) שם, מז ואילך.
(4) יד, לד ואילך.
(5) יד, ב – עד שם, לב.
(6) ראה בהנסמן בלקו”ש חכ”א ע’ 250 הערה 172.
(7) ראה שער היחוד והאמונה פ”א.
(8) כפי שנק’ בסידור הרס”ג – קריאת התורה.

פירוש רש"י²² ורמב"ם²³ היא נקראת – „זאת תהי'". ומהו טעם החילוק בין ב' השיטות?

ב. ויש לומר הביאור בזה – ובהקדים:

מיסודות האמונה הוא ענין שרר ועונש, ובלשון הרמב"ם²⁴ (בפירוש המשניות²⁵): „היסוד הי"א כי הוא הש"י נותן שכר למי שעושה מצות התורה ויעניש למי עובר על אזהרותי וכי השכר הגדול העולם הבא והעונש חזק כרת כו"ו, וכפי שמאריך בזה בספרו יד החזקה בהל' תשובה²⁶;

התורה הרי היא תורת חסד. ומובן, שגם עונשי התורה אינם לשם עונש ח"ו²⁷, אלא – תיקון לנפש החוטא²⁸, וכמאמר רז"ל²⁹, „חייבי כריתות שלקו נפטרו ידי כריתתם". ועד"ז הוא בעונש מיתת בית דין, וכמאמר רז"ל³⁰ גבי עכן: „יערך ה' ביום הזה ביום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעוה"ב"³¹.

72

אודות המצורע כמצורע (פרטי הנגעים שבו וטומאתו), אלא להיפך – על טהרתו, המבטלת את צרעתו, עד שביכלתו לבוא בתוך המחנה ולהביא את קרבנותיו וכו'¹⁵ – ומדוע אפוא נקראת הפרשה „מצורע"¹⁶?

[ואע"פ שבהמשך הפרשה מדובר על נגעי בתים – אין זה ביאור מספיק: א) בפשטות נגעי בתים אינם נכללים במובן הפשוט של „מצורע"¹⁷. ב) יתירה מזו: לגבי נגעי בתים ההדגשה אינה בנגעים כשלעצמם (כענין בלתי רצוי), אלא – כפי שמביא רש"י¹⁸ שענינו פשוטו של מקרא על „ונתתי נגע צרעת" – „בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם לפי שהטמינו אמוריים כו' וע"י הנגע נותן הבית ומוצאן",

משא"כ „מצורע", אדרבה – לפי המבואר בפירוש רש"י כאן ובארוכה במדרשי חז"ל בתחלת פרשתנו¹⁹ עד"ה החסרון של המצורע ועונשו, הרי זה שייך לענין של לשון הרע וגסות הרוח].

עוד צריך להבין מה שמצינו ב' שמות לפרשה זו: מנהג ישראל לקרוא את שם הפרשה „מצורע" (וכן נקראת הפרשה בטור וש"ע²⁰); אבל ברס"ג²¹,

15) וי"ל שלכן נקראת בכמה ספרים בשם פ' „טהרה". וראה לקו"ש ח"ו ע' 100 הערה 5 ובהנסמן שם.

16) להעיר גם מפרשת „חיי שרה" אף שתחלת הסדרה מדברת בפטירתה וקבורתה, ובכל הסדרה מדובר בענינים שארעו אחר מיתתה – ראה לקו"ש חט"ו ע' 145 ואילך. וש"נ.

17) להעיר מפיה"מ נגעים פי"ב, ה.

18) יד, לד מויק"ר פי"ז, ו.

19) תנחומא, ויק"ר (פט"ז, ה"ז).

20) א"ח סתכ"ח.

21) בסידורו – קריאת התורה.

22) עה"ת תזריע יג, ח.

23) בסדר תפלות שלו בסופו. וראה לקו"ש

ח"ו ע' 100 ובשוה"ג להערה 3 שם.

24) ואפילו לדעת ס' העיקרים דרק שלשה

עיקרים הם – שכר ועונש אחד מהם (ח"א

פ"ד, פ"י).

25) סנהדרין ר"פ חלק. – וכבר העירו ע"ז

שלא הביא בס' היד ענין העיקרים, אבל מובן

שאינן זה מבטל חשיבותם. וראה טשו"ע י"ד

סרס"ח ס"ב.

26) פ"ח ואילך.

27) להעיר מברכות ה, א.

28) ראה כוזרי מאמר שני פמ"ד. וראה גם

עיקרים מאמר רביעי פל"ח.

29) מכות כג, סע"א במשנה.

30) סנהדרין מג, ב במשנה.

31) ראה לקו"ת קרח נג, ד. מטות פו, ב.

אבל ברוב עונשי התורה אין רואים בגלוי שהם לטובתו של האדם, בחיים חיותו בעלמא דין בעולם הזה.

משא"כ בנגעי צרעת רואים זאת בגלוי (כדלקמן ברמב"ם) – (ומעונש הנגעים³² מובן שעד"ז הוא בכל עונשי התורה).

ג. כתב הרמב"ם בסוף הל' טומאת צרעת³³: „וזה השינוי האמור בבגדים ובבתים שקראתו תורה צרעת בשותפות השם אינו ממנהגו של עולם אלא אות ופלא הי' בישראל כדי להזהיר מלשון הרע שהמספר בלשון הרע משתנות קירות ביתו, אם חזר בו יטהר הבית אם עמד ברשעו עד שהותץ הבית משתנין כלי העור שבביתו כו' ואם עמד ברשעו עד שישרפו משתנין הבגדים שעליו, אם חזר בו יטהרו ואם עמד ברשעו עד שישרפו משתנה עורו ויצטרע ויהי' מובדל ומפורסם לבדו עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים³⁴ שהוא הליצנות ולשון הרע³⁵.”

כלומר, הקב"ה עושה שינוי מיוחד³⁶

ובכ"מ. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 96 ואילך, שמוכן הוא גם בפשוטו של מקרא.

(32) להעיר מברכות (ה, ב) אם נגעים הוו יסורין של אהבה. אבל לכו"ע הוי מזבח כפרה.

(33) ועד"ז בפיה"מ נגעים פי"ב מ"ה. מו"ג ח"ג ספמ"ז.

(34) מקור הרמב"ם הוא (לכאורה) בתוספתא נגעים פ"ו, ו; תנחומא מצורע ד (כסופו); ויק"ר פי"ז, ד; פסיקתא רבתי יז – ששם מפורש הסדר הנ"ל, תחלה נגעי בתים כו'. אבל במקומות הנ"ל אינו מפורש: א) „אות ופלא הי' בישראל". ב) עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים כו'. ואכ"מ. (35) וראה ספורנו ס"פ תזריע.

(36) פשטות לשון הרמב"ם בהל' טומאת צרעת שם, „אינו ממנהגו של עולם", קאי על השינוי האמור בבגדים ובבתים, ועד"ז מובן

בכריאה „כדי להזהיר מלשון הרע". ולכן סדר הדברים הוא, שתחילה מביא הקב"ה שינוי זה בבתים, ואח"כ בבגדים וכו', כדי להזהיר את בני ישראל מן הקל אל הכבד להמנע מלשון הרע³⁷.

73 וגם הסגר המצורע עצמו, הנעשה באופן ש, יהי' מובדל ומפורסם לבדו,

ממ"ש בפיה"מ שם, כי הבגדים והבתים דוממים והשנוי הנוול בהם אינו צרעת אלא שהתורה קראתו כד" * (וכן מפורש ברמב"ן עה"ת פרשתנו יג, מז. כלי יקר וספורנו שם. חינוך מצוה קעב, קעז**). אבל בלקו"ת פרשתנו (כב, ב. הובא לקמן בפנים ס"ו) כתב גם על צרעת כאדם „שנולדו סימנים בגשמיות בבשרו שלא כדרך הטבע .. אך מעשה נסים הם”.

אבל גם ברמב"ם מובן, מכיוון שנגעי אדם באים על האדם בהמשך ולאחרי נגעי בתים ונגעי בגדים מוכח שסיבתם אינה טבעית***. וכ"מ במו"נ שם. ולהעיר ממה שמסיים בפיה"מ שם, „וכן נגעי אדם אתה תראה שישם הנתקים צרעת והוא חולי .. ויטהר הצרעת כאשר הפך כולו לבן .. ואמנם הם ענינים תוריים” (וראה תרגום קאפח שם). ובכלי יקר שם „וזהו בנין אב גם על נגעי הגוף שהם חוץ לטבע על צד העונש”. וראה גם בחיי (שם, נח).

(37) להעיר מלשון החנוך במצוה קעב „משרשי המצוה שרצה הא"ל בטובו הגדול לייסרנו כאשר ייסר איש את בנו כו'”, ובמצוה קעז „כי מאהבת ה' אותם יודיע כו'”.

* כ"ה בתרגום קאפח שם, ולפינו בפיה"מ ב' נוסחאות.

** להעיר משינוי הלשון בחינוך: בנוגע לנגעי בגדים כתב (מצוה קעב) „כי זה הענין אינו בטבע אבל מופת הוא באומה הקדושה למען ילמדו כו'”. ובנוגע לנגעי בתים כתב (מצוה קעז) „שמעתי שאיננו דבר טבעי אבל הוא ענין מופתי יבוא לפעמים בבתי ישראל להוכיחם”.

*** וכן משמע גם ממ"ש בלקו"ת שם „הנגעים שאינם מליצות המצויים כמ"ש הרמב"ם”, וקאי על נגעי אדם (כפנים ההערה). וראה בהנסמן לקמן הערה 51. וראה לעיל ע' 65 הערה 9.

בדד ישב מחוץ למחנה מושבו – הוא מהעונשים הכי חמורים⁴¹).

ומכאן למדנו גם בנוגע לשאר העונשים, שהם התחלה ופרט בתיקון האדם,

כשם שענין הנגעים, וכן ימי ההסגר וההחלט, הרי הם ענין של „תזריע“ (שהנחשב כמות יהי' לברי' חדשה).

ה. ויש לומר, שמזה גם נפק"מ להלכה:

דין⁴² המצורע, אשר „כל ימי אשר הנגע בו יטמא כו' בדד ישב מחוץ למחנה מושבו“³⁸, אפשר להגדירו בב' אופנים – שהוא ע"ד דין שאר הטמאים (זבים זבות וטמאי מתים) שאסורים להיות בתוך מחנה שכינה או מחנה לוי', אלא שהמצורע, מצד חומרא יתירה בטומאתו, צריך להמצא מחוץ לג' מחנות, ובכללם גם מחנה ישראל (וממילא „בדד ישב גו“⁴³; או שהאזהרה „בדד ישב מחוץ למחנה“ היא דין מיוחד במצורע דוקא, לא (רק) בקשר לטומאתו, אלא (גם) בקשר לענינו המיוחד והמשונה משאר הטמאים.

74 ולכאורה במצורע ישנם ב' סוגי דין

משא"כ שאר טמאים (ראה תו"כ ורש"י פרשתנו שם. פסחים סז, א – הובא בפרש"י נשא ה, ב).

(41) ובמכש"כ מצער גלות שהוא „שקול כמעט כצער מיתה שנפרד האדם מאוהביו כו' ושוכן כו' עם זרים“ (חינוך מצוה תי), ויותר מזה במצורע „בדד ישב“. ולהעיר מפירוש הראב"ד לתו"כ שם – שיהא כמנודה כו'. וראה לקמן הערה 49.

(42) בכל הבא לקמן – ראה לקו"ש ח"ח ע' 135 ואילך. וש"נ.

(43) מקומות שבהערה 40.

„בדד ישב מחוץ למחנה מושבו“³⁸, הוא במטרה לפעול עליו „שלא יתעסק בשיחת הרשעים שהוא הליצנות ולשון הרע“.

ד. ועפ"ז י"ל שמהאי טעמא נקראת הפרשה „תזריע“: תזריע היא התחלת הלידה של חיים חדשים, כנ"ל ס"א (ע"ד זריעה בתבואה ופירות – כדי שממנה תבוא לאחר זמן צמיחה חדשה) –

וכן הוא תוכן ענין הנגעים שבפ' תזריע: הן הנגע עצמו והן הסגר והחלט המצורע לעשותו „מובדל ומפורסם לבדו“ אינם (רק?) בתור עונש והעדר הטוב עבור המצורע כנ"ל, אלא הם פרטים ואמצעים לתיקונו (לרפואתו) של המצורע, כדי שיכנס בסדר של חיים חדשים ולא תהי' לו כל שייכות ל„שיחת הרשעים שהוא הליצנות ולשון הרע“.

ומאחר שענינה של התורה הוא – הוראה, מובן, שמפרשת נגעים ישנה הוראה³⁹ על כל עונשי התורה, שענינם הוא פעולה מיוחדת של הקב"ה לתקן את האדם, על מנת שילך בדרך הישר.

ומדוע לימדתנו התורה הוראה זו במצורע דוקא?

מאחר שהמצורע חשוב כמות (וטומאת מצורע היא – בגילוי – מהטומאות הכי חמורות⁴⁰, ענשו –

(38) יג, מז.

(39) להעיר שבחינוך (מצוה קסט) כ' בשרשי המצוה (דנגעים) – „לטמא אדם מצורע . . שיכוא אל הכהן“ „לקבוע בנפשתינו כי השגחת הקב"ה פרטית על כ"א מבני אדם כו"י. עיי"ש.

(40) דמחוץ למחנה מושבו, מחוץ לג' מחנות,

מצד החיוב „בדד ישב“, עליו להיות „בדד“ גם ממצורעים אחרים⁴⁹, כי דוקא באופן זה יתקיים בו „ויהי מובדל ומפורסם לבדו“⁵⁰, ורק כך מובטח „שלא יתעסק בשיחת הרשעים“ (משא”כ כשנמצא עם מצורעים, ובפרט – רק עמהם – הרי זה פועל להיפך!).

ו. כשם שכן הוא בפשוטם של הענינים וע”ד ההלכה – שהנגעים הם אות ואזהרה למנוע את ישראל מלשון הרע, וכאשר האדם מוסיף להמשך אחר החטא עד ש„משתנה עורו ויצטרע“, נעשות הפעולות „בדד ישב וגו“ כדי לרפאותו ולהרחיקו משיחת הרשעים כו’ –

עד”ז (ויתירה מזו) מודגש הדבר בפנימיות הענינים:

מבואר בלקוטי תורה⁵¹, שמה שבנגעים נאמר⁵² „וְאֵת אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ גֹי“ – תואר אדם שהוא שם המעלה של ישראל – הוא לפי שענין

נפרדים: א) דינם הכללי של הטמאים האמור בפ’ נשא⁴⁴: „וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש“. והטעם הוא „ולא יטמאו את מחניהם“⁴⁵ (היינו, לצורך המחנות), ודין זה קשור לטומאת המצורע; ב) הציווי „בדד ישב מחוץ למחנה מושבו“, שהוא דין מיוחד במצורע, הנוגע לו, לטהרתו (ולא רק) כהרחקה מהמחנות מצד טומאתו.

ויש לומר, שכמה נפק”מ בין ב’ הדינים, ומהם:

א) בדין הכללי „וישלחו מן המחנה“, מה שנוגע הוא צד השלילה, שלא יהא בתוך המחנה (ולא יטמאו את מחניהם) (וממילא – כשבטלו מחנות הנה גם אז אינו במחנה); משא”כ בדין „בדד ישב מחוץ למחנה מושבו“ נוגע צד החיוב – שיהי’ ב”ד מחוץ למחנה – וממילא אם (מאיזו סיבה שתהי’) לא נתקיים בו הענין ד„בדד ישב מחוץ למחנה מושבו“ (– בהעדר מציאות של מחנות כנ”ל וכיו”ב), נמצא לכאורה, שלא יוכל להגיע לטהרתו. וכמבואר במקום אחר⁴⁶.

ב) מצד הדין שעליו להיות מחוץ לג’ מחנות, נמצא לכאורה, שהאזהרה „בדד ישב לבדו ישב שלא יהו טמאין אחרים יושבין עמו“⁴⁷ שוללת רק סוג אחר של טמאים (טמאי מת, זבים וזבות), אבל לא מצורעים⁴⁸; משא”כ

(49) כן הוא לפי הראב”ד בתו”כ שם. ולכאורה כן מובן מרש”י ד”ה בדד ישב (יג, מו) שמבאר בהמשך פירושו „מה נשתנה משאר טמאים לישב בדד כו“; דהיינו לבדו ממש – דאילו זה שמושבו חוץ לג’ מחנות מפרש רש”י בד”ה שלאח”ז שזהו פי’ ד„מחוץ למחנה – חוץ לשלש מחנות“. אבל ראה רא”ם ועוד בפרש”י ובשאר מפרשי התו”כ. וראה צפע”נ עה”ת שם דמביא מכ”מ דמצורעים יושבים ביחד. וראה גם מ”ב ז, ג (הפטר פרשתנו): וארבעה אנשים היו מצורעים גו’ ויאמרו איש אל רעהו גו’ (אלא שזהו גיחזי ובניו שמחוייבים לכבדו וכו’).

(50) לכאורה כן משמע מלשון הרמב”ם הנ”ל בפנים. וראה רמב”ם שם פ”ה ה”ז.

(51) תזריע כב, ב. וראה גם סד”ה אדם כי יהי’ תרס”ו, תרע”ה (בהמשך תער”ב). וראה גם אלשיך פרשתנו שם. וראה לעיל ע’ 65 ואילך.

(52) תזריע, יג, ב.

(44) ה, ב.

(45) שם, ג.

(46) ראה בארוכה לקו”ש שם.

(47) פסחים סז, א. וראה גם שאר המקומות שבהערה 40.

(48) כפשטות הפירוש בדברי ר”י פסחים שם.

בזה מודגש, שטהרת (ורפואת) המצורע (המבוארת בפ' מצורע) אינה מעשה בפני עצמו, המתחדש (רק) מצד הפעולות והקרבנות המבוארים בפרשה זו, אלא שכל זה בא בהמשך לענינים המבוארים בפ' תזריע וכמסובב מהם.

בסגנון אחר: הפעולות שבפ' מצורע הפועלות את הטהרה (בפועל) ממשיכות ומגלות (בלבד) את אשר כבר נפעל באדם ע"י הצרעת גופא, וכנ"ל שרפואת האדם ברוחניות (שהיא סיבת הצרעת) באה ע"י הצרעת וההסגר ("בדד ישב גו").

ולכן אין הפרשה נקראת בשם "ביום שטהרתו" (וכיו"ב⁵⁵), הרומז שטהרתו נפעלת כאן דוקא, אלא בשם "מצורע" דוקא, המבטא ומדגיש שהטהרה היא תוצאה מענין ה"מצורע" גופא.

ח. כשם שכן הוא בנוגע למצורע פרטי, מובן שעד"ז הוא בנוגע לכללות עם ישראל, שבעת המצאם בגלות הרי הם במעמד ומצב של "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו"⁵⁶:

עבודתם*⁵⁶ של ישראל בזמן הגלות היא ענין של "תזריע" – זריעה⁵⁷ והכרח לצמיחה והתחלת הצמיחה בזמן הגאולה. וכדברי רבינו הזקן בתניא⁵⁸

(55) וראה לקו"ש ח"ז ע' 103-4 ובהערה 40 שם.

(56) ראה ויק"ר ספ"ז דדריש כל הפרשה בנגעי בתים על חורבן ביהמ"ק, ועמא הגלי לבבל" כו'.

(56*) ראה גם סה"ש תנשא ח"ב ע' 490 ואילך.

(57) ראה דרושי חסידות עה"פ הבאים ירש יעקב (תו"א כו' פ' שמות).

(58) רפ"ז.

הנגעים שיך דוקא במי שהוא במדריגת אדם, שהיא מדריגה גדולה, "שלימו דכולא".

וטעם הדבר, כי ענין הנגעים "בעור בשרו" מורה שהרע הגורם את הנגע אינו בתוך (פנימיותו של) האדם, אלא זוהי "פסולת" ורע שנתרו רק בחיצוניותו – "בסוף לבושו", ולכן נעשה גם במסובב (בדומה לסיבתו) נגע שהוא (רק) "בעור בשרו", בחיצוניות הגוף.

ובזה מבאר רבינו הזקן הטעם ש"מצות נגעים אינו נהוג בזמננו זה אחר החורבן מפני שאינן מצויין כלל⁵³ כו' אך מעשה נסים הם"⁵⁴ –

מאחר ש"אינו בנמצא בזמננו" אדם שאין רע כלל בפנימיותו, "שאף הצדיק והטוב עדיין הרע קצת בפנימיות", ולכן הרע בזמננו אינו גורם לנגעים.

ולפי זה מוסבר יותר הטעם הנ"ל, שענין הנגעים המבואר בפ' תזריע תוכנו הוא ענין של "תזריע" – לצורך הולדה חדשה ונעלה:

מעשה נסים זה עושה הקב"ה כדי שגם החיצוניות ופסולת הרע תתברר אצל האדם.

ז. עפ"ז מבואר שמה של הפרשה הב', "מצורע", אע"פ שאין מדובר בה על המצורע כשהוא במצב של טומאה, אלא על מצבו "ביום שטהרתו":

(53) צ"ע אם הכוונה רק מפני זה (כי דינם שנוהגים גם שלא בזמן הבית (רמב"ם הל' טו"צ פי"א ה"ו)) – ואין כל מניעות, כהן מיוחס וכו'. וראה תו"ש (שמות מילואים סח"י) הדעות אם נגעים נוהגין בזה"ז והטעמים.

וראה הנסמן לעיל ע' 65 הערה 9.

(54) ראה לעיל הערה 36.

המצוות, ל"מעשינו ועבודתינו" של האדם:

יכול הוא ללמוד תורה ולקיים מצוות מתוך ידיעה שזהו "תזריע", שזוהי עבודה המביאה את המשיח, אבל "אליו" (לעבודתו) אין זה שייך, כי – א) לא מפני זה לומד הוא תורה ומקיים מצוות. ב) לא איכפת לו שהגאולה תבוא לאחר זמן, במועד מאוחר יותר (קריאת מצורע בשבוע בפני עצמו) או אפילו בדור אחר ח"ו. "הוא" מסתפק בכך ומרוצה מכך שלומד הוא תורה, מקיים מצוות ועושה את הזריעה עבור הגאולה.

על כך באה ההוראה, שברוב השנים ב' הפרשיות מחוברות, וכלל גדול בתורה – שעל הרוב תדבר⁶⁰, ודין עיקרי בהלכה למעשה בפועל – דאזלינן בתר רובא⁶¹ –

והיינו, שנדרש החיבור דתזריע ומצורע, ובשלימות כזו – כמנהג ישראל בכל מקום – שכאשר שואלים אדם ביום הראשון בשבוע (או בשאר הימים) מהו שבוע זה, הרי המענה בפשטות הוא: השבוע דפרשת תזריע ומצורע.

עבודת האדם בגלות צריכה להיות חדורה בצפי⁶² ותשוקה תמידית לגאולה, אחכה לו בכל יום שיבוא⁶³.

(60) מ"ג ח"ג פל"ד.

(61) חולין יא, א. ובכ"מ.

(62) ראה פסיקתא רבתי רפ"ו: איזה אור שכנסת ישראל נצפה זה אורו של משיח. וראה שבת לא, א: צפית לישועה (וצ"ע בפרש"י שם).
זח"א ד, סע"א. קמ, א. ועוד.

(63) כנוסח אני מאמין.

אודות הגילויים דלעתיד, שהגילוי "תלוי במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות, כי הגורם שכר המצוה היא המצוה עצמה". והיינו, שמה שיתחדש בימות המשיח ותחיית המתים אינו דבר נפרד מענין הגלות, אלא זוהי ה"צמיחה", העולה וצומחת מתוך עבודת ה"זריעה" בזמן הגלות.

וזוהי ההוראה משמות הפרשיות "תזריע-מצורע" בעבודת כל אחד:

יהודי צריך ללמוד תורה ולקיים מצוות בקבלת עול, מפני שכך צוה ה'.

אלא שעלול הוא לומר בלבו, שאין כל נפק"מ מה פועלת העבודה⁵⁹,

– ועל כך באה ההוראה, אשר (ביחד עם הנ"ל, הנה) ב"מעשינו ועבודתינו" בזמן הגלות צריך להיות ניכר ומורגש, שזהו ענין של "תזריע" המביא את ה"צמיחה", את גילוי משיח צדקנו; וממילא, שהגילויים דלעתיד אינם ענין בפני עצמו, אלא המשך ותוצאה מעבודת הגלות (ע"ד "תזריע-מצורע", כנ"ל) – זוהי הצמיחה הבאה מתוך העבודה בגלות.

ט. אלא שבקשר זה שבין העבודה בזמן הגלות (תזריע) לביאת המשיח (מצורע) ישנם כמה אופנים: אע"פ שכל אחד מישראל מאמין בביאת המשיח ו"מחכה לביאתו", וזהו יסוד מיסודות האמונה שבהם שוים כל ישראל – יכולים להיות חילוקים במדה שבה הדבר קשור ללימוד התורה וקיום

(59) ובל' הידוע אילו נצטוו לחטוב עצים (לקו"ת שלח (מ, א). וראה מ"ג ח"ג פנ"א בהערה).

קושיות ואבעיות⁶⁷, משיח יגלה טעמי תורה⁶⁸ כו' ללמד תורה⁶⁹, וכו'

כולל – בלשון הרמב"ם⁷⁰: „המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל וחוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם, מקריבין קרבנות ועושין שמטין ויובלות ככל מצותה האמורה בתורה“.

וכמבואר במקום אחר⁷¹ שבכך פוסק הרמב"ם הלכה, שגדרו של משיח הוא, שהוא מחזיר את שלימות הלכות ומצוות התורה. וזהו שמלמדנו הרמב"ם, שכל הענינים שחסרו בשלימות קיום התורה והמצוות (מפני שהי' חסרון בשלימות כל ישראל ובית המקדש – אשר זהו כללות ענין הגלות) – יושלמו ע"י המשיח. וזהו גם מה שהמשיח מחזיר „מלכות בית דוד ליושנה כו' וחוזרין כל המשפטים“ –

וכיון שאני נבראתי לשמש את קוני⁶⁴, זוהי עבודתו של האדם במשך כל היום, הרי הוא מכיר ומרגיש בתוך עבודתו בקיום התורה והמצוות, שהדבר מביא וממהר את הגאולה⁶⁴.

יוד. אלא שזה גופא יכול להיות בב' אופנים:

(א) הוא מכיר ומרגיש שעבודתו, „תזריע“, היא זריעה שתביא את הצמיחה, את הגאולה, אבל הדבר הוא באופן של „זאת תהי'“ בהיותו תהא⁶⁵ – כדבר נוסף, שיהי' בנפרד; אמנם עומד הוא במצב של „אחכה לו בכל יום שיבוא“ ועבודתו היא כדי „שיבוא“ – אבל הדבר מורגש אצלו כענין נוסף, שע"י מעשינו ועבודתינו אנו מביאים וממהרים (ענין נפרד) את ביאת משיח צדקנו, ובפרט „זכו – אחישנה“⁶⁶.

(ב) אופן נעלה יותר הוא, כאשר אצלו „תזריע ומצורע“ מחוברות הן – היינו, שהענין ד„אחכה“ ו„קווינו כל היום“, כפי שהוא נרגש בעבודת „תזריע“ שלו בכל יום, אינו רק שכל עבודה שלו תגרום מיד „שיבוא“, אלא שהגאולה העתידה תהי' עם תוכן עבודתו „תזריע-מצורע“ נעשות לפרשה אחת, כי ביאת המשיח היא הצמיחה וממילא השלימות של זריעתו.

ויש לקשר זה עם המבואר בענין ימות המשיח – שאז תהי' השלימות בתורה והשלימות במצוות, תשבי יתרין

(67) תיו"ט סוף מס' עדיות. של"ה תט, א. והוא ע"פ זח"ג כח, א. ועייג"כ ערוך השלם בערכו.

(68) ברש"י שה"ש (א, ב) מפורש שלעת"ל הקב"ה מגלה טעמי תורה (מבלי לפרט ע"י מי כמו בנגלה – שמשוה קבל וכו') ובאותיות דרע"ק אות ז (יל"ש ישע"י רמז תכט בתחלתו): והקב"ה דורש להם (לצדיקים בג"ע) טעמי תורה חדשה שעתידי הקב"ה ליתן להם ע"י משיח (וביל"ש שם ליתא תיבת „טעמי“). וראה הנסמן בהערה הבאה.

(69) רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב. ובפיה"מ להרמב"ם (סנהדרין ר"פ חלק ד"ה ועתה אחל): ונפלאות יתגלו על ידו (כ"ה הלשון בהעתקת קאפח. ובפיה"מ לפנינו בא בהמשך למש"כ לפניו: ויעבדוהו כל הארצות לצדקו הגדול ולנפלאות שיהא על ידו). וראה לקו"ת צו יז, ב. שער האמונה פנ"ו ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך פ"ג.

(70) הל' מלכים רפ"א.

(71) לקו"ש ח"ח ע' 277 ואילך.

(64) קדושין בסופה.

(64*) ראה לקו"ד ח"ג תכב, א (סה"ש תש"ג ע' 73). וראה סה"ש תשנ"ב ח"א (ע' 111. 131. 249).

(65) מנחות, א.

(66) סנהדרין צח, א.

הוא מחזיר את שלימות הלכות ומצוות התורה.

ומאחר שהחפצא (תורה ומצוות) יהי' אז בשלימות, אזי גם הקיום מצד הגברא יהי' בשלימות, כי „ינוחו ממלכיות שאינן מניחות להם לעסוק בתורה ומצות כהוגן”⁷² ו„יהיו פנויין בתורה וחכמתה”⁷³. ויתירה מזו: „ובאותו זמן לא יהי' שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות כו' ולא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד כו'”⁷⁴.

וזהו תוכן האמונה בביאת המשיח והענין ד„מחכה לביאתו” שכתב הרמב”ם בהמשך להנ”ל⁷⁵ – שלימוד התורה וקיום המצוות של האדם חדור כאמונה שהדבר מביא אותו ואת כל העולם לשלימות וידיעת התורה, לשלימות המצוות וקיומן ולשלימות ידיעת הבורא – ובכך הריהו „מחכה לביאתו, כנ”ל.

יא. עפ”ז יש לומר שזהו א' הטעמים לכך שבדורות הראשונים נקראה הפרשה בשם „זאת תהי'” ודוקא בדורות האחרונים נקראת היא „מצורע” (כנ”ל סוף ס”א)⁷⁶:

בדורות הראשונים, שהיו רחוקים

(72) רמב”ם הל' תשובה שם. עיי”ש ובהלכה א שם.

(73) רמב”ם הל' מלכים פי”ב ה”ד. עיי”ש ובהל' תשובה שם ה”ב „שמפני זה נתאוו כל ישראל כו' לימות המשיח”. וראה בארוכה – פיה”מ להרמב”ם שם.

(74) רמב”ם ספי”ב מהל' מלכים.

(75) ברפי”א שם. וראה לקו”ש שם ע' 278 ואילך.

(76) ראה לקו”ש ח”ז ע' 103 ואילך.

יותר מזמן הגאולה, הי' ענין הגאולה מורגש באופן של „זאת תהי'” – כענין שיהי' בעתיד, בנפרד; וממילא, לא היתה העבודה חדורה עד כדי כך בהרגש, שקיום התורה והמצוות גופא מגיע תיכף לשלימותו גם בעולם,

אבל בדורות האחרונים, הנקראים „עקבתא דמשיחא”, מורגש הרבה יותר בקרב בני ישראל ענין המשיח, ולכן נקראת הפרשה בדורות אלו בשם „מצורע”, מאחר שבני ישראל מכירים ומרגישים – ופשיטא שמזליהו חזי – בעבודתם, שהנה זה משיח בא, וממילא – המעשה הוא העיקר – בהכרח להוסיף עוד בתורה ומצוות, כדי שהעולם יגיע לשלימותו מהר ככל האפשר, וקיום המצוות יהי' „כמצות רצונך”⁷⁷ בביאת משיח צדקנו בבית המקדש השלישי.

יב. ועפ” הנ”ל (סעיף ו), יש להמתיק עוד יותר מה שדוקא בדורות האחרונים נקראת הפרשה „מצורע”:

כשם שבאדם פרטי, הנה דוקא ענין הנגעים („מצורע”) מורה על היותו אדם השלם „שמוכשרין מעשיו ותיקן כל הדברים והבחי' שלמעלה”⁷⁸, ורק בבחי' „התחתונה שבו לא נתברר הרע והפסולת ממנו”⁷⁸, ולכן נולדים סימנים גשמיים רק בעורו, לרמז, שרק „בסוף לבושויו” נותרה פסולת שטרם נתבררה –

עד”ז הוא בנוגע לכללות עם ישראל: מאחר שבדורות האחרונים

(77) ראה תו”ח ר”פ ויחי. המשך וככה תרל”ז פיי”ז ואילך.

(78) לשון הלכות שנסמן לעיל שם.

הגוף והנפש (של כלל ישראל) ולא נשאר רע כי אם בחיצוניות, כך שעומדים כבר במצב של „זכו“.

— ועפ"ז מובן גם מענה המשיח לר' יהושע בן לוי⁸⁶ (על שאלתו „לאימת אתי מר“), „אל היום“, והסברת אליהו „הכי אמר לך היום“⁸⁵ אם בקולו תשמעו“:

כלל הוא בתורה — אין מקרא יוצא מידי פשוטו⁸⁴, ולכן אין הכוונה לשלול את הפירוש הפשוט של דברי המשיח „היום“, היינו, ש„היום“ ישנו מצב של „זכו“ וראויים ישראל לכך שיבוא „היום“, אלא ההסברה היא, שהטעם ש„לא אתא“ הוא לפי חסרה השלימות של „בקולו תשמעו“, גמר הבירור של חיצוניות הרע —

ובפרט בדורותינו אלו, כאשר בני ישראל מכירים ומרגישים אשר „הנה⁸⁵ זה (משיח) עומד אחר כתלינו“⁸⁶; ויתירה מזו: בכותל ישנם כבר „חלונות“ ו„חרכים“, ויתירה גם מזו: „משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים“ — המשיח „משגיח“ ומצפה, אימתי נשלים כבר את ה„פכים קטנים“, את „צחצוח הכפתורים“⁸⁷, ונשלים את הבירור „שבסוף לבושו“ —

ואזי יבוא משיח תיכף ומיד, „ארו⁸⁸

(83) תהלים צה, ז.

(84) שבת סג, א.

(85) ש"ה"ב, ט.

(86) ראה קול קורא לכ"ק מו"ח אדמו"ר (נדפס בהקריאה והקדושה תש"א. אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ה ע' תיד) דמפרש זה על משיח.

(87) ראה שיחת שמחת תורה תרפ"ט.

(88) דניאל ז', יג (ושם: אנש) — הובא בסנהדרין שם, א.

דעקבתא דמשיחא עומדים קרוב מאד לביאת המשיח, על כן מרגישים עתה את התוכן הנעלה דבחי „מצורע“, כנ"ל, שהפנימיות של כלל ישראל נתבררה כבר (ע"י עבודת בני ישראל במשך כל הדורות), ולא נותר כי אם לברר את הפסולת והחיצוניות של „סוף לבושו“.

יג. וע"פ הנ"ל מובן גם מה שמצינו בסנהדרין⁷⁹, שאמר אליהו לרבי יהושע בן לוי שמשיח „יתיב בני עניי סובלי חלאים“, ופירש רש"י: „מנוגעים והוא נמי מנוגע“; וכן השקו"ט בגמרא⁸⁰ בנוגע לשמו של משיח, ולדעת רבנן „חיוורא דבי רבי שמו (מצורע של בית רבי — רש"י) שנאמר⁸¹ אכן.. חשבנוהו מנוגע גו“.

לכאורה תמוה: כיצד יתכן לקרוא למשיח „מנוגע“ ו„מצורע“?

ובשלמא עצם הדבר שהמשיח סובל ייסורים („בני סובלי חלאים“), אפשר להבינו, וכמו שהביא על כך רש"י הנ"ל בגמרא את הפסוק⁸², „והוא מחולל מפשעינו וכתיב⁸¹ חליינו הוא נשא“, ועד"ז הביאו רבנן בגמרא ראי' על שמו של משיח מהפסוק הנ"ל — אבל מהו הדיוק והתוכן דענין הנגעים של משיח?

וע"פ הנ"ל י"ל הביאור בזה⁸²: הנגעים מטבאים את מצבם של בני ישראל בזמן עקבתא דמשיחא, אחר שנשלמה „התבררות הרע“ בפנימיות

(79) שם.

(80) שם ע"ב.

(81) ישע"י נג, ד.

(82) שם, ה.

(82*) ראה גם לקו"ש תזריע תנש"א. סה"ש תנש"א ח"ב (ע' 491. 496 ואילך).

80 עם ענני שמיא כבר אינש אתה", באופן "הבאים⁹¹ ישרש יעקב" – יתקיים של אחישנה, בהיותנו במצב ד, כולו "יציץ⁹¹ ופרח ישראל ומלאו פני תבל זכאי דכתיב⁸⁹ ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ"⁶⁶,

ומתוך "וזרעתי לי בארץ"⁹⁰ –

(משיחות ש"פ תזריע, תשמ"א

ש"פ תז"מ תשמ"ב)

(91) ישעי' כז, ו. וראה תו"א ואוה"ת ד"ה זה

(בפ' שמות).

(89) ישעי' ס, כא.

(90) הושע ב, כה.

